

Čo je potrebné

Rudolf Steiner

prvý krát zverejnené v časopise „Trojčlennosť sociálneho organizmu“ v auguste 1919 z nemeckého originálu preložil Andrej Szolgay

Zmysel pre skutočnosť, ktorý je obsiahnutý živým spôsobom v idey trojčlennosti sociálneho organizmu, nedokáže človek odhaliť, ak túto ideu porovnáva s takými myšlienkami o tom, čo je prakticky uskutočniteľné, ktoré si osvojil na základe tradovaných zvyklostí a do ktorých vrástol vďaka výchove a životným návykom. Príčinou nášho spoločenského a štátneho chaosu naozaj je práve to, že tradované zvyklosti viedli k myšlienkovým a citovým návykom, ktoré už nie sú dostatočné pre život. Kto teda hovorí: „Trojčlennosť nezohľadňuje to, z akých podnetov vzišli doterajšie ľudské inštitúcie“, ten žije v blude, že prekonanie týchto podnetov má byť hriechom proti každému možnému spoločenskému usporiadaniu. Idea trojčlennosti je však založená na poznaní, že viera v ďalšie trvanie týchto podnetov je najväčšou brzdou pre zdravý impulz pokroku, ktorý berie do úvahy súčasný stupeň vývoja ľudstva.

To, že staré podnety už nemôžu byť naďalej pestované, by sa malo rozpoznať zo skutočnosti, že ony stratili svoju účinnosť pre produktívnu prácu ľudí. Staré hospodárske podnety kapitálovej rentability a mzdového výnosu si mohli udržať svoju účinnosť len dovtedy, kým tu ešte bol prítomný v dostatočnej miere pozostatok zo starých životných hodnôt, pre ktorý si ľudia mohli venovať rozvinúť náklonnosť a lásku. Tieto životné hodnoty sa v uplynulej dobe ukázali ako vyčerpané. A boli tu stále početnejší ľudia, ktorí v pozícii kapitalistov už viac nevedeli, prečo hromadia kapitál; stále početnejší boli aj ľudia, ktorí – stojac zapriahnutí do mzdového vzťahu – nevedeli, prečo pracujú.

Vyčerpanosť podnetov pôsobiacich v štátnej štruktúre sa prejavila v tom, že v poslednej dobe bolo pre veľa ľudí takmer samozrejmosťou považovať štát za samoučelný a zabúdať, že štát je tu kvôli ľuďom. Štát možno považovať za samoučelný vtedy, keď človek stratil vnútorné individuálne potvrdenie vlastnej bytosti do tej miery, že už pre toto potvrdenie – a z neho vychádzajúc – nepožaduje náležité štátne inštitúcie. Potom človek totiž musí hľadať podstatu štátu v rôznych inštitúciách, ktoré fungujú v rozpore so samotnou úlohou štátu. Bude napĺňaný tým, že vkladá do inštitúcií štátu viac, ako je nutné pre vnútorné potvrdenie ľudí tvoriacich daný štát. Každé toto „viac“ pre štát je však dôkazom „menej“ pre ľudí, ktorí tento štát tvoria.

V duchovnom živote sa prejavuje neplodnosť starých podnetov v nedôvere, s ktorou sa všade vystupuje voči duchu. Človek má záujem o to, čo vyrastá z neduchovných pomerov, tvorí si o tom názory a myšlienky. Avšak to, čo pochádza z duchovnej produkcie, považuje najradšej za osobnú záležitosť produkujúcich ľudí. A keď to chce zahrnúť do verejného života, tak tomu skôr kladie prekážky namiesto toho, aby to podporoval. K najrozšírenejším zvláštnostiam súčasných ľudí patrí to, že im chýba otvorený zmysel pre individuálne duchovné výkony ich blížnych.

Prítomnosť si žiada, aby sme videli opotrebovanosť hospodárskych, štátnych a duchovných podnetov. Na základe toho sa musí zapáliť energické sociálne chcenie. Kým človek nerozpozná, že v našej hospodárskej, štátnej a duchovnej núdzi pôsobia nielen samotné vonkajšie životné okolnosti, ale aj duševný stav moderných ľudí, dovedy nebude existovať základňa pre nové budovanie, ktoré je potrebné.

V duševnom stave ľudstva nastala rozpoltenosť. V inštinktívnom, nevedomom snažení ľudskej prirodzenosti vrie to nové. Vo vedomom myslení nechcú staré idey nasledovať inštinktívne snaženie. Ak však nie je aj to najlepšie inštinktívne snaženie osvetlené náležitými myšlienkami, potom sa stáva barbarským, animálnym. Ľudstvo súčasnosti je kvôli animalizácii svojich inštinktov vŕhané do riskantnej situácie. Nájsť záchranu je možné len prostredníctvom úsilia o nové myšlienky vhodné pre novú svetovú situáciu.

Volanie po socializácii, ktoré nezohľadňuje uvedenú skutočnosť, nemôže viesť k ničomu blahodarnému. Bázeň z toho, aby bol človek považovaný za niečo duševné, za niečo duchovné, musí byť prekonaná. Jednostranná premena hospodárskeho života, jednostranné nové prebudovanie štátnej štruktúry bez starostlivosti o zdravý a plodný stav duše je vhodné len na to, aby ľudstvo viedlo do ilúzií, namiesto toho, aby sa nechalo preniknúť zmyslom pre skutočnosť. A pretože len málo ľudí je schopných sa odhodlať k tomu, aby hľadeli na otázku života súčasnosti a blízkej budúcnosti komplexným spôsobom ako na otázku vonkajších inštitúcií a vnútorného obnovenia, preto sa na ceste sociálnej obnovy posúvame ďalej takým pomalým tempom. Keď mnohí hovoria, že vnútorné obnovenie si žiada dlhú dobu a človek ho nesmie unáhliť, potom sa za takými rečami skrýva práve strach z tejto obnovy. Pretože správny postoj môže byť iba tento: vziať na zreteľ všetko činorodé, čo môže viesť k obnoveniu, a potom sa prizerať, ako pomaly alebo rýchlo bude postupovať púť života vpred.

Udalosti posledných rokov vliali do duší súčasníkov istú únavu. Kvôli nadchádzajúcim generáciám, kvôli kultúre ďalšej budúcnosti je treba s touto únavou bojovať. Na základe takýchto pocitov vystúpila idea trojčlennosti do verejného priestoru. Možno môže byť nedokonalá, môže byť hoci aj celkom nesprávna – jej nositelia pochopia to, ak proti nej niekto bude bojovať zo stanoviska iných novších ideí. Avšak to, že ju ľudia často považujú za „nepochopiteľnú“, pretože odporuje tomu, čo pochádza zo starých návykov, nemôžu nositelia idey trojčlennosti prijať za znamenie toho, že ľudia doprajú sluch protivníkovi, ktorých volanie – ako sa títo protivníci domnievajú – dostatočne jasne zaznieva z vývoja ľudstva pre súčasnú dobu.